

Temporalita penzijních reforem

*Pár podnětů k úvahám o změně budoucího
vývoje důchodového systému
na pracovní konferenci odborné komise*

Jaroslav Šulc

13. listopadu 2014

Naše odborná komise čelí dvěma výzvám (z časového hlediska)

1. Dnes nás dohnaly problematicky nastavené parametry **v minulosti** + nedostatek předvídavosti (neměli jsme křišťálovou kouli v šuplíku)
2. Ani dnes nemáme dost argumentů adekvátně čelit **budoucím výzvám**, se kterými se jistě střetne dnešní systém

Minulost – problematicky nastavený současný systém

- Schodek v **I. pilíři** po roce 2008 není vyvolán demografií, ale legislativními kroky a nástupem ekonomické krize
- Zvýšit ekvivalenci přes dobrovolný opt-out ve **II. pilíři** byl účelový populismus. Jeho zrušením se ale problém nivelizace penzí znovu otevírá
- Krátkozraká orientace marketingu v 90. letech v **III. pilíři** vede k deformaci smyslu spoření na penzi (JV + účast penzistů)

Jen demografie neprosvítí black box na příští desetiletí

- Snaha o exaktnost v řízení důchodového systému vede k užití jediné exaktní metody – demografického prognózování
- Avšak neumíme (v dlouhém časovém horizontu) dobře odhadnout vliv externích faktorů na rozptyl hodnot porodnosti i úmrtnosti
- To výrazně snižuje vědeckost = vysokou vypovídací schopnost demografických prognóz, aniž tomu lze nějak efektivně čelit

A1. Porodnost původních domácností

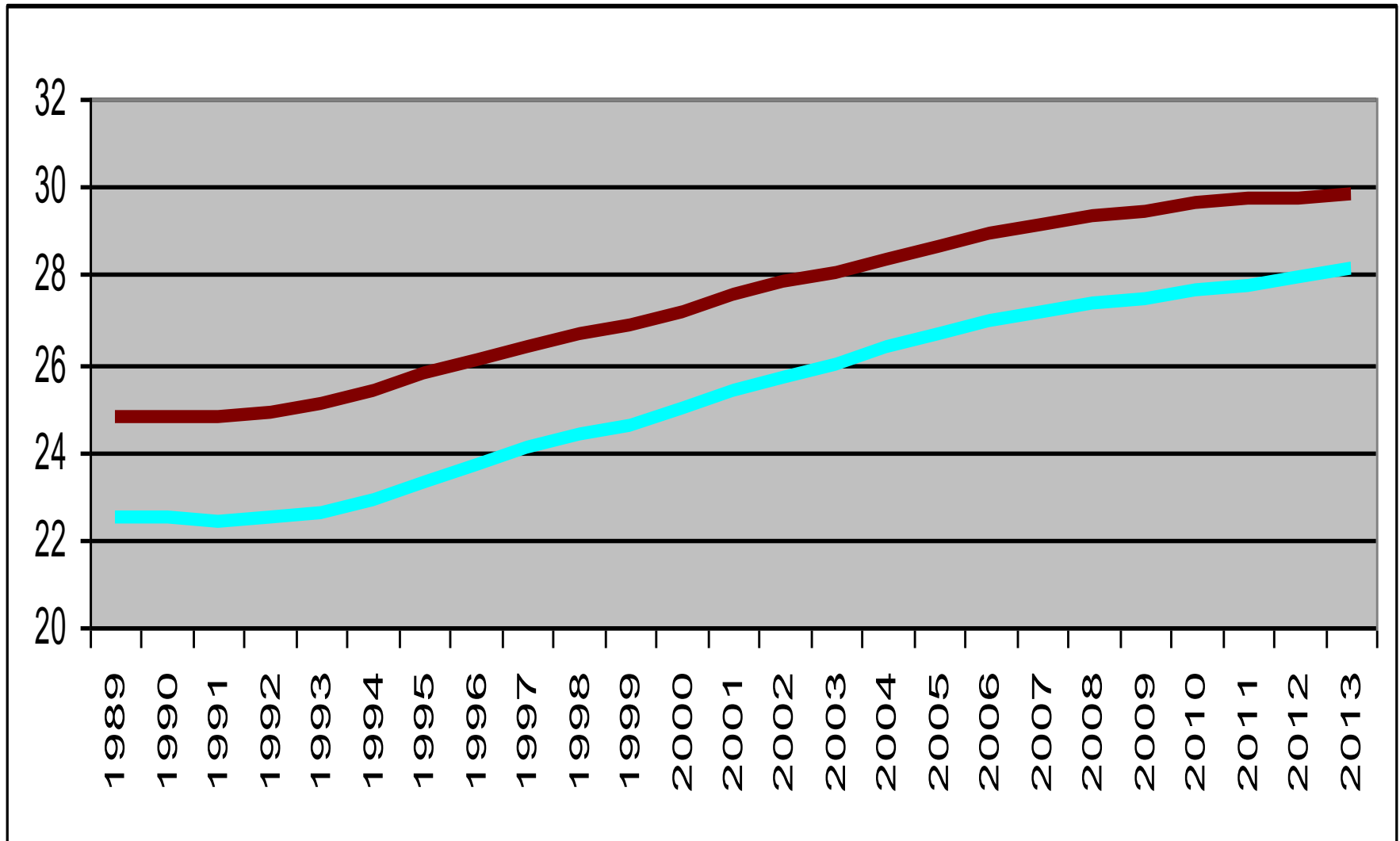
- Civilizační medicínský atentát č. 1 – neplodnost. Neplodných je 20 – 25 % párů, a to ze 40 % M, 40 % Ž a 20 % oba
- Civilizační atentát č. 2 – odsun narození prvního dítěte, nepravděpodobnost snahy o druhé dítě – viz graf
- Civilizační atentát č. 3 – kariéra, osobní rozvoj a individualismus namísto kolektivismu a preference soudržné rodiny – rozpad tradičního modelu, zánik rodinné výpomoci
- Politický atentát č. 4 – nezáměr liberálního státu o komplexní prorodinnou politiku po roce 1990 (reakce na přehnaný státní paternalismus před rokem 1990, odpor k sociálnímu inženýrství, zhroucení státní a podnikové bytové výstavby, nájemné atd.)
- Komplexní atentát č. 5 – rozvodovost – viz graf

A2. Porodnost přistěhovaleckých domácností

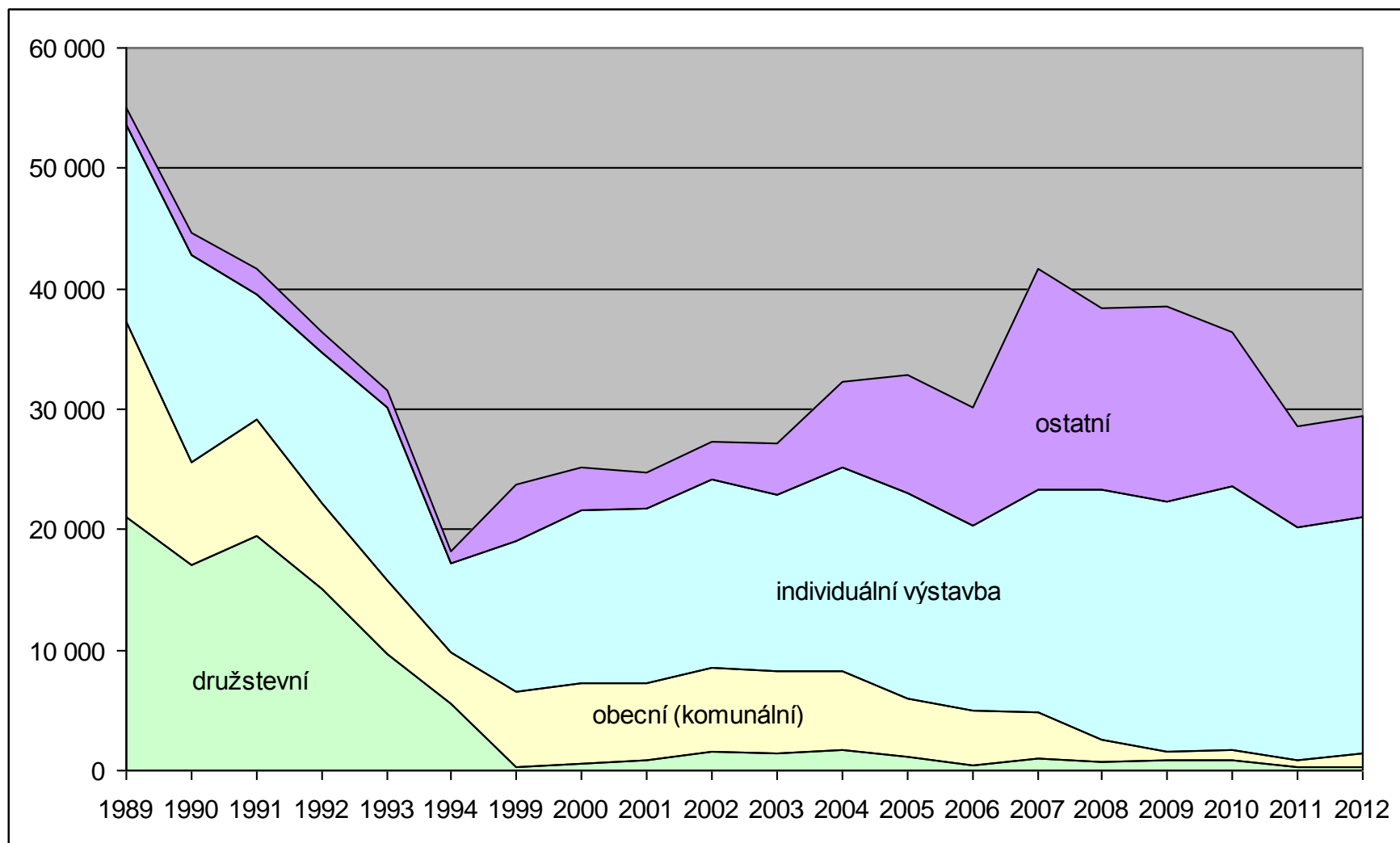
- Zatím velká neznámá (nezdar multikulturní společnosti), ale nová rizika exodu zejména Ukrajinců na západ v důsledku tamního nástupu oligarchické formy kapitalismu a chudoby

B. Úmrtnost se může výrazně snížit u starších bohatých seniorů, kteří si budou moci zaplatit prodloužení života (transplantacemi apod.) daleko přes 100 let

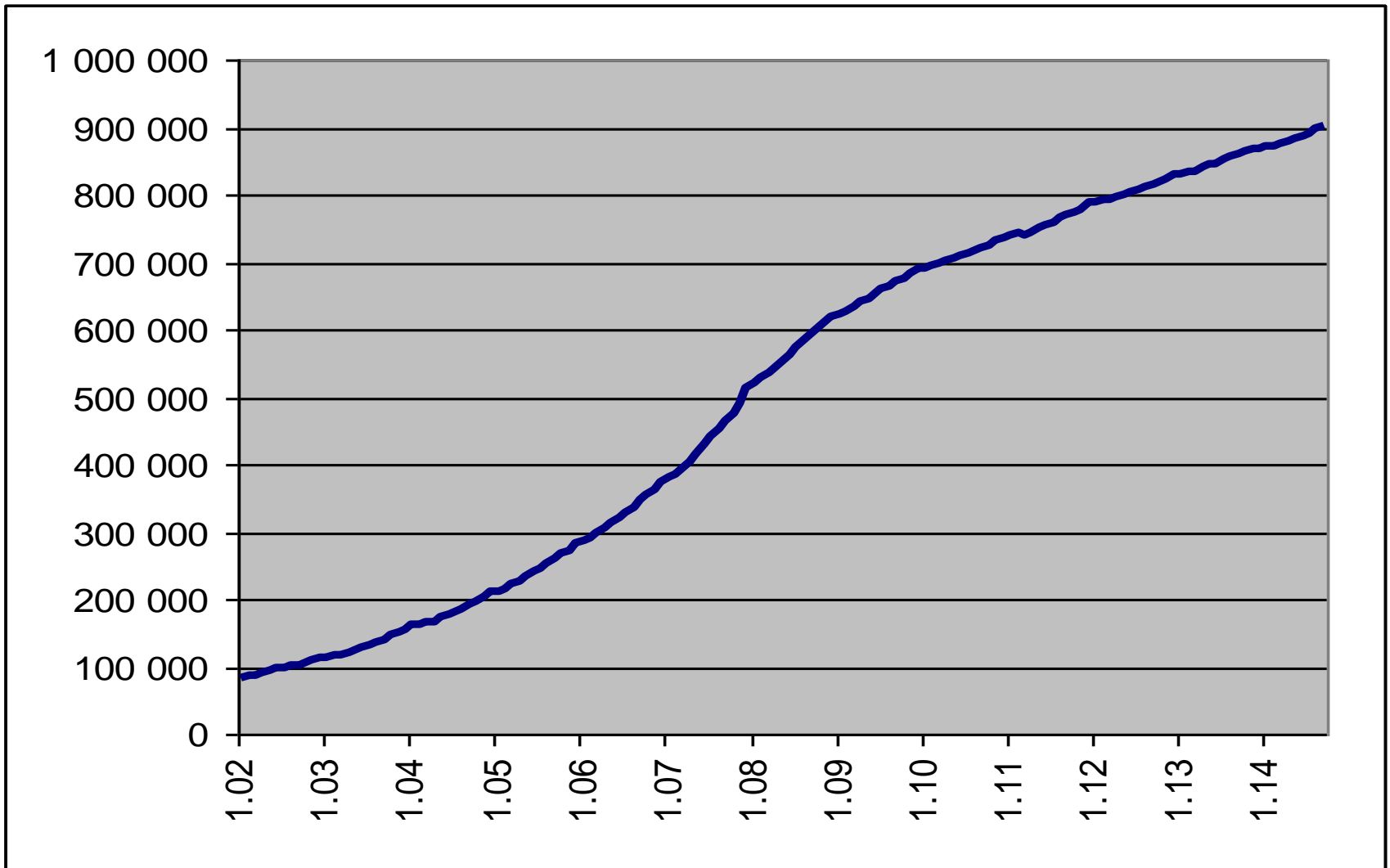
Průměrný věk matek (hnědá) a průměrný věk matky při narození 1. dítěte (tyrkys) se za 25 let zvýšil o 5,5 roku

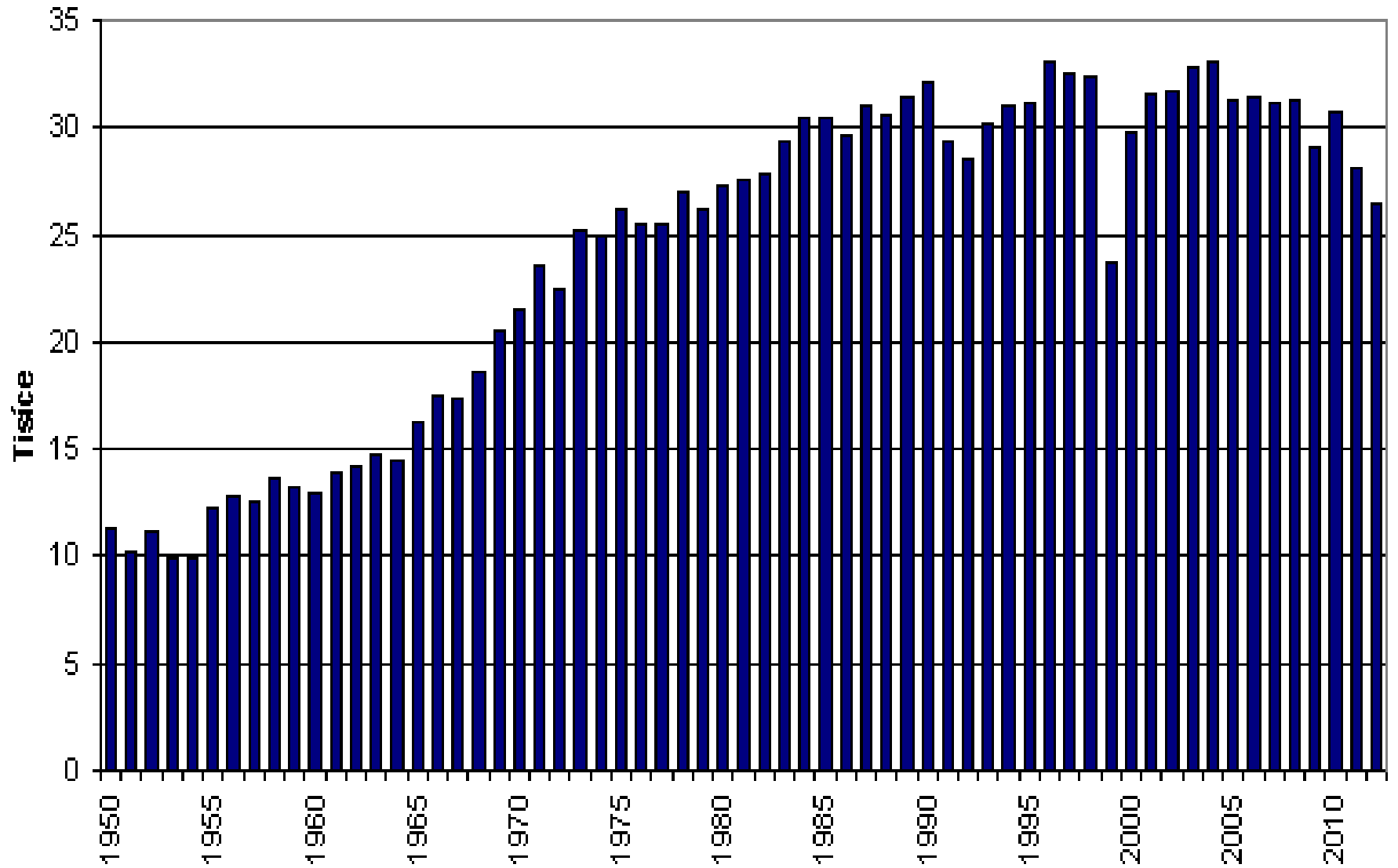
Počet nových bytů se snížil z 55 tisíc v roce 1989 na 25 tisíc bytů v roce 2013

Mezi rokem 2002 až zříím 2014 se zadluženost domácností kvůli pořízení bytu zvýšila 11x

Roční počet rozvodů

Důsledky pro bilanci příjmů a výdajů státního pilíře (1)

Příjmy

- Trvalý faktor 4 – 8 % nezaměstnanosti
- Jen volná souvislost chronické nezaměstnanosti s ekonomickým cyklem + časový posun
- Politická nevěle řešit OSVČ (časovaná bomba)
- Důsledky demografických změn (viz předchozí obrázky)

Řešení: Domyslet důsledky dlouhodobého trendu vytěsňování pracovních sil z reprodukčního procesu a přejít na vícekanálový tok peněz do příjmů (vedle dnešních odvodů z mezd přidat třeba odvodové sankce pro případ, že česká firma má daňový domicil v zahraničí, zavést transakční daň a DPH ve finančním sektoru, narovnat odvody za OSVČ atd.)

Důsledky pro bilanci příjmů a výdajů státního pilíře (2)

Výdaje

- Posun věku dožití (ve struktuře seniorů)
- Změna algoritmu stanovení penze pro chudé OSVČ
- Quasi penzijní výdaje pro dříve nezaměstnané osoby
- Konkurence jiných výdajů generovaných stárnoucí populací (sociální péče)

Proč temporalita?

- Rozptyl možných budoucností se v nestabilní společnosti v čase rychle zvětšuje
- Je stále obtížnější predikovat klíčové parametry budoucího vývoje demografických ukazatelů, a to jak na straně entropie příjmů důchodového účtu, tak jeho výdajů
- Čas (*tempus*) bohužel hraje proti nám

Děkuji za pozornost

Pokud nebyl čas či jiný důvod odpovědět v diskuzi, pokusím se reagovat později na

sulc.jaroslav@cmkos.cz